

SEYYİD SÜLEYMAN AŞKÎ'NİN KERBELÂ HADİSESİNE DAİR RİSALESİ: HÜLÂSA-İ VÂVEYLÂ SEYYİDÜ'Ş-ŞÜHEDÂ

Gökhan Alp

Harran Üniversitesi, Türkiye,
alpgokhann@gmail.com • <https://orcid.org/0000-0002-0237-8352>

Article Types / Makale Türü

Research Article / Araştırma Makalesi

Received / Makale Geliş Tarihi

25/05/2021

Accepted / Kabul Tarihi

29/08/2021

<https://doi.org/10.26791/sarkiat.942928>

SEYYİD SÜLEYMAN AŞKÎ'NİN KERBELÂ HADİSESİNE DAİR RİSALESİ: HÜLÂSA-İ VÂVEYLÂ SEYYİDÜ'Ş-ŞÜHEDÂ

ÖZ

İslam tarihinin en üzücü hadiselerinden biri olan Kerbelâ olayı, 10 Muharrem 61/ 10 Ekim 680 tarihinde Hz. Hüseyin ve beraberinde bulunan yetmişten fazla kişinin şehadetiyle neticelenmiştir. Siyasî, dinî ve sosyal tesirlerinin yanı sıra sanat mefhumu etrafında asırlarca işlenen bu olay, kültürel ve edebî akisleri ile belki de en çok edebiyat sahasında şekillenmiştir. Edebî eserlerde tema ve konu unsurlarının ortak zemininde “Maktel”, “Maktel-i Hüseyinler” ile müstakil olarak ele alınan bu hadise, daha ziyade mersiyeler etrafında yoğunlaşmıştır. Bu minvalde divanlar içerisinde yer alan Kerbelâ mersiyeleri dışında mecmualar, birden fazla şaire ait manzumeleri bir araya getiren antoloji tipi çalışmalar ve bu hadise üzerine münferit olarak yazılmış risaleler yazınsal faaliyetler içerisinde ön plana çıkmıştır. Manzum, mensur ya da manzum-mensur bir arada tertip edilen risalelerden biri de Seyyid Süleyman Aşkı el-Hüseyinî el-Alevî tarafından kaleme alınmıştır. Manzum olarak telif edilen Hülâsa-i Vâveylâ Seyyidü'ş-Şühedâ adlı risalede, Ehl-i beyt'e duyulan sevginin bir nişanesi olarak söylenen mersiyeler, ayrıca Kerbelâ hadisesini anlatan bölümler yer almıştır. Seyyid Süleyman Aşkı el-Hüseyinî el-Alevî tarafından kaleme alınan risalenin tanıtıldığı bu makalede ilk olarak Türk edebiyatında Hz. Hüseyin'in şehadetinin edebî anlamda yansımaları ifade edilmiş, akabinde Hülâsa-i Vâveylâ Seyyidü'ş-Şühedâ adlı risale üzerinde durulmuştur. Eser biçim ve muhteva yönünden değerlendirilmiş, akabinde transkripsiyonlu metni verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Seyyid Süleyman Aşkı, Kerbelâ, Risale, Hülâsa-i Vâveylâ Seyyidü'ş-Şühedâ.

SAYYID SULAIMAN ASHKI'S TREATISE ON THE KARBALA INCIDENT: HULÂSA-I VÂWAYLÂ SAYYIDU'SH- SHUHEDÂ

ABSTRACT

The Karbala incident, one of the saddest events in Islamic history, on 10 Muharram 61/ 10 October 680. It resulted in the martyrdom of Hussain and more than seventy others who were with him. This event, which has been processed for centuries around the concept of art as well as its political, religious and social influences, is perhaps most shaped in the field of literature with its cultural and literary flows. This incident, which was handled independently with “Maktal”, (Killing) “Maktal-i Hussain” (Killing of Hussain)” on the common ground of the theme and subject elements in literary works, was mainly focused on the elegies. In this regard, magazines, anthology-type works that bring together poems of more than one poet, and treatises written separately on this incident came to the forefront among the literary activities. One of the treatises composed in verse, prose or verse-prose was written by Sayyid Sulaiman Ashki al-Hussaini al-Alawi. In this treatise entitled Hülâsa-i Vâwaylâ Sayyidu'sh-Shuhedâ, which is written in poetry, the elegies, which are said as a sign of the love for Ahl al-Bayt, also included sections about the Karbala incident. In this article, in which the treatise written by Sayyid Sulaiman Ashki al-Hussaini al-Alawi is introduced, it was first written by. The literary reflections of Hussain's martyrdom were expressed, and then the treatise Hülâsa-i Vâwaylâ Sayyidu'sh-Shuhedâ was emphasized. The work was evaluated in terms of form and content, and then a transcribed text was given.

Keywords: Sayyid Sulaiman Ashki, Karbala, Treatise, Hülâsa-i Vâwaylâ Sayyidu'sh-Shuhedâ

GİRİŞ

Her şeyden önce tarihî bir vak'a olan Kerbelâ hadisesi, Müslüman toplumların kültürlerinde hassaten edebiyatlarında farklı akisleri ile yer almıştır. Bu olayda bazı sırların ve hikmetlerin bulunduğu yönündeki tecessüslere ve batınî yorumlara yol açan birtakım görüşlerle birlikte hadise; din, dil ve kültürel aktarım zemininde farklı coğrafyalarda ele alınmıştır.

Etrafında edebî geleneğin şekillendiği bir ortamda Arap ve Fars edebiyatında ayrıca Türk edebiyatında da konu edilen Kerbelâ olayı, yer yer efsanevî ve menkıbevî bir hüviyet kazanmıştır. Sanat mefhumu etrafında asırlarca işlenen bu olay, kültürel ve edebî akisleri ile belki de en çok edebiyat sahasında şekillenmiştir. Edebî eserlerde tema ve konu unsurlarının ortak zemininde genel olarak dinî-tasavvufî Türk edebiyatında, özellikle de Alevilik-Bektaşılık gibi zümre edebiyatları ile divan, halk ve âşık edebiyatında ele alınan hadise¹, başta divan şairleri olmak üzere konuya eğilen sanatkarların, halk âşıklarının his ve hayal dünyalarında bir mazmuna dönüşmüştür.² Bu mazmun etrafında telif edilen müstakil eserler “Maktel”, “Maktel-i Hüseyin”, “Kerbelâ Mersiyeleri” ve “Muharremiyye” adları ile yer almıştır.

Bu yazınsal faaliyetler içerisinde yer alan mesnevilerde Kerbelâ hadisesi, klâsik Türk edebiyatının gelişim dönemlerinden günümüze kadar uzanmıştır. Dinî, tasavvufî, ahlakî mesnevilerden aşk ve macera mesnevilerine; tarihî ve menkıbevî mesnevilerden şehrengiz, sûrnâme ve hasbihâllere kadar pek çok eserde Kerbelâ hadisesi, kısa bir bölüm hâlinde ya da birkaç beyitle veya müstakil bir başlık altında işlenmiştir. Divanlar içerisinde yer alan Kerbelâ hadisesine yönelik çeşitli manzumeler dışında müstakil olarak bu hadise üzerine yazılmış olan mecmualar ya da birden fazla şaire ait manzumeleri bir araya getiren antoloji tipi çalışmalar, manzum, mensur ya da manzum-mensur bir arada tertip edilen risaleler kaleme alınmıştır. Bu eserlerden biri de *Hülâsa-i Vâveylâ Seyyidü'ş-Şühedâ* olmuştur. Seyyid Süleyman Aşkî tarafından kaleme alınan bu eserde, Ehl-i beyt'e duyulan sevginin bir nişanesi olarak söylenen mersiyelere ve Kerbelâ hadisesini anlatan bölümlere yer verilmiştir.

SEYYİD SÜLEYMAN AŞKÎ, HÜLÂSA-İ VÂVEYLÂ SEYYİDÜ'Ş-ŞÜHEDÂ

Biyografik kaynaklarda adına rastlamadığımız Seyyid Süleyman Aşkî hakkında herhangi bir bilgiye ne yazık ki ulaşamadık. Kaynaklarda hakkında bilgi bulunamadığından şair hakkında tek hareket noktamız eseridir. Söz konusu eser, *Hülâsa-i Vâveylâ Seyyidü'ş-Şühedâ* adlı 15 sayfalık bir risaledir. Seyyid Süleyman Aşkî el-Hüseyinî el-Alevî tarafından kaleme alınan bu eser h. 1327/ m. 1909 tarihinde İstanbul'da basılmıştır.³ Eserin başında:

“Muhibbân-ı hânedân-ı Ehl-i beyt'e hediye olmak üzere meydân-ı aşkda kilik-i za'îf ile nâcizâne tahrîre cesâret eylediğim işbu şâh-ı şühedâ-yı Kerbelâ'yı ehl-i imânın nazar-ı irfânına takdîm eylerim.”

ibaresi yer almaktadır. Bu bölümde müellif, kendisi hakkında herhangi bir bilgiye yer vermemiştir. Ancak eserin yazım tarihinden hareketle müellifin 19. asırda yaşadığını ifade etmek mümkündür. Eserin giriş kısmı olarak değerlendirilecek bu bölümün hemen akabinde Kerbelâ hadisesi ile ilgili mersiyeler yer almıştır.

1 - Kitap, makale, bildiri gibi pek çok yazınsal faaliyet içerisinde yer alan Kerbelâ hadisesine dair vak'anın sebepleri, gelişimi ve sonuçları hakkında çok fazla bilgi olması sebebiyle söz konusu olayla ilgili bilgi verilmemiştir. Olay hakkında başvurulacak kaynaklar için bk. Ali Aksu, “Kerbela Literatürü”, *Çeşitli Yönleriyle Kerbela [Tarih Bilimleri]*, (Sivas: Asitan Yayıncılık, 2010), 1: 341-376; Gökhan Alp, “Türk Edebiyatı'nda Kerbelâ Hadisesi: Konuyu Kendi Realitesine Uygun Konumlandırma Çabası -Eksiklikler, Tespitler, Literatür-”, *International Journal of Filologia*, 3/4 (Kış 2020): 56-89.

2 - Mustafa İsmet Uzun, “Türk Edebiyatında Kerbelâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 25:274-75.

3 - Eser merkezli bir tanıtım stratejisiyle ele alınan bu isim hakkında konuya temas eden kaynaklarda herhangi bir bilgi yer almamış, risalenin tanıtımına yönelik malumatlar ise birkaç cümle ile muhtasar bir formda özetlenmiştir. Bk. Hakan Yekbaş, Aşkî-Seyyid Süleyman, Erişim Tarihi: 10.01.2021, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/aski-seyyid-suleyman>; Serkan Türkoğlu, *Bekâî, Kitâb-ı Kerbelâ* [İnceleme-Tenkitli Metin], (Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2012), 55-56; Müslüm Yılmaz, *Klasik Türk Edebiyatında Kerbelâ Hadisesi*, (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2016), 649.

Farklı nazım şekilleri ile yazılan manzumeler, muhteviyatı itibariyle mersiye ve muharremiyye özelliği göstermiştir. Söyleyiş ve üslup özellikleri ile türün genel mahiyetini yansıtan bu eser, Alevî-Bektaşî çizgide akis bulmuş; manzumelerin akabinde yer alan ifadeler, eserin yorumlanmasındaki bakış açısını vesikalan-dırmıştır.

Temmet kaydı altında eseri hangi sâik ile telif ettiğini anlatan müellif, Kerbelâ çölünün garibi, mazlum şehitlerin şahı Hazret-i İmam Hüseyin hakkında çok sayıda mersiye kaleme alındığını, bunu bilmekle beraber yüce ruhaniyetlerini sebep kılarak Hz. Hüseyin'den mağfiret ümidiyle eseri yazdığını ifade etmiştir.

“Hazret-i İmâm Hüseyin şâh-ı şehîd-i mazlûm [u] garîb-i deşt-i Kerbelâ efendimiz hazretlerinin vak‘a-i dil-sûz-ı mâtem-fezâları hakkında nice erbâb-ı dînin mersiyeleleri intişâr olunmuş ise de ‘âcizâne şu hâtra-i Kerbelâ-yı nakîrânem şâh-ı şehîd-i mazlûmdan magfiret ümîdiyle rûhâniyyet-i ‘âlilerine tevessülen tab‘ u neşr olunmuşdur. Bi-‘inâyet-i seyyidi'l-mürselîn.”

ESERİN MUHTEVASI

Kerbelâ hadisesinin bir nevi özeti olan bu risalede, Kerbelâ Vak‘ası'nda yaşananları anlatmak ve okuyucuya duygusal bir metin sunma gayesi eser tertibatını oluşturmuştur. Bu tertibat içerisinde Kerbelâ hadisesinin yorumlanışı şu şekildedir:

Metin “*Destûr Yâ Hüseyin*” başlıklı müseddes mersiye ile başlar. Manzumede Hz. Muhammed dostlarına seslenilerek Muharrem ayının geldiği haber verilir ve Yezid'e sabah akşam lanet edilmesi istenir. Âl-i Resûl'ün şehadeti neticesinde sineler dağlanır, yapılan zulmün kıyamette karşılıksız kalmayacağı ifade edilir. Hak'tan hayâ edilmeyerek gerçekleştirilen bu hadisede, “arsa-i mahşer”in Hz. Muhammed'e nasıl cevap vereceğine dikkat çekilir. Peygamber torunlarına reva görülen eziyetlerin Allah'a ve Resûl'üne bir isyan olduğu, arz u semanın lanet okuduğu bu zulme sebep olanların Hâricîler olduğu belirtilir. Yapılan zulümler karşısında “*Verhamlenâ yâ Rabbenâ*”⁴ nidası dillerden dökülür. Ehl-i beyt susuz bir şekilde teker teker şehit edilir ve akabinde yetmiş üç yara ile Hz. Muhammed'in göz bebeği Hz. Hüseyin şehadete erişir. Hz. Hüseyin'in şehadeti akabinde Ehl-i beyt hanımlarının matemleri, yoğun bir duygusal atmosfer ile işlenir.

Kerbelâ'da Hz. Hüseyin ve beraberindekilerin şehadetinin anlatıldığı bu mersiye akabinde “*Ehl-i beyt'in Şam'a Teşrifleri*” müstakil başlığı altında ikinci manzumeye geçilir. Kerbelâ hadisesini konu alan bu mesnevide hilafetin saltanata dönüştürülmesindeki adıma işaret edilerek Yezid'in hilafet makamına geçişi haber verilir. Akabinde Kûfe'ye vali olarak atanan İbni Ziyâd'ın emri ile İbni Sa'd'ın harekete geçmesi, “kerb u belâ” arsasında masumların şehit edilişi ve Şimr denen “la'în”in Hz. Hüseyin'e reva gördüğü muameleye yer verilir. Bir dram şeklinde devam eden bu hadise, Hz. Hüseyin'in başının mübarek bedeninden ayrılması ile insanlık adına utanılacak manzaralara sahne olur. İbn Sa'd'ın emri ile Hz. Hüseyin ve maiyetinin kesilen başları mızraklar ucunda Kûfe'de bulunan Ubeydullah b. Ziyâd'a götürülür. Hadiseye dair bu bilgiler Hz. Zeyneb'in dilinden zulme suskunluk karşısında bir haykırıya dönüşür. Aşkî, Hz. Zeyneb dilinden yapılan zulme karşı gösterilen suskunluğu aşağıdaki mısralar eşliğinde dile getirir:

Hazret-i Zeyne'l-'Abâ ayıtdı gürûh-ı a'dâ

Kesdiniz vâlidimi şimdi midir vâveylâ

Bizi gurbetde perîşân u yetîm eylediniz

Hedef-i hançer-i a'dâ-yı le'îm eylediniz

Teşne-leb ma'sûmları cümle şehîd eylediniz

Şimdi de başımızı bend-i Yezîd eylediniz

Unudup hâtır-ı peygamberi zâr eylediniz

Cigeri kanlılara zulm-i hezâr eylediniz

4 - Kur'ân-ı Kerîm, Bakara, 2/236 ayetinden iktibas: “Allah'ım bizlere merhamet et.”

Mersiye'nin monotonluğunu kıran bu bölümün akabinde gelişen olaylar anlatılmaya devam edilir. Hz. Hüseyin'in mübarek başı Ubeydullah b. Ziyâd ebterine getirildiğinde “ol denî”, Hz. Hüseyin'in dudaklarına vurur, bunun üzerine Hz. Zeynep öne atılır ve İbni Ziyâd'a “ey ekber-i kelb” diye seslenir. Manzumenin devamında Ubeydullah b. Ziyâd ile Hz. Zeynep arasında aşağıdaki münazaraya yer verilir.

*İledüp âl-i şehin-şâhî Ziyâd-ebterine
Koydılar re's-i dil-âgâh-ı Hüseyin'i önüne
Urdu dendân Hüseyin'e ol denî zulm-ı kesîr
Oldılar Âl-i Resûl cümlesi ol dem dil-gîr
Başladı âh u figân itmege ol dem Zeyneb
Atılup İbni Ziyâd'a didi ey ekber-i kelb
Görmedin mi bizi Kur'an idiyor vasfa sezâ
Şânımız kıldı mutahhar “ve yutahhiraküim tathîra”
Virdi cevâb İbni Ziyâd mel'aneti meş'ûmı
Hakk size virdi bugün işte rızâ-yı hûnı
Bak karındaşın Hüseyin'i nice kurbân itdi
Yezîd'e 'arsa-i dünyâda nîgeh-bân itdi
Didi ol necl-i güher ey veled-i ibn-i zinâ
Ehl-i beyt'dir sebep cümle vücûd-ı eşyâ
Emr-i Hakk tâ ezelî katlimizi kıldı binâ
Korkmayız çâre nedür çünkü gelür hükm-i kazâ
Sebeb itdi sizi kim la'nete lâyıık olunuz
Rûz-ı mahşerde Hüseyin'le cevâba turunuz*

Bu münazaranın ardından gelişen olaylar anlatılmaya devam edilir. Hz. Hüseyin'in Kûfe'den Şam'a getirilişi Yezid taraftarlarının gözünden ifade bulur. “Erbâb-ı şekâ” sevinip bayram eyler, “Yezîd-i mel'una” Hz. Hüseyin'in ve ashabının başlarının getirilişi müjdelenir.

Mesnevinin bu bölümünden itibaren Aşkî'nin dilinden aşağıdaki gazel verilir. Bu gazelde Yezid'e sebep olduğu durumdan dolayı lanet edilir. Mesnevi, söylenen gazelden sonra sineye ateş salan Kerbelâ Vak'ası'nın zayıf bir kalem tarafından tahrir edildiğini belirten beyit ile neticelenir.

*Ey Yezîd ravza-i sâdâtı kızıl kan itdin
Hâne-i şer'-i dil-ârâyı perîşân itdin
Gördiginde ser-i sultân-ı şehîdânı o gün
Tîr-i kahrınla urup darbe-i dendân itdin
Bilmedin mi anı bûs eyler idi şâh-ı Resûl
Rûy-ı pür-nûrını zulmün ile vîrân itdin
Zâde-i sâfi-i kevser iken ol şâh-ı vahîd
Ehl-i beyt ile anı teşne-i kurbân itdin
Onulur mı bu gönül yâresinin merhemi yok
Beyt-i ma'mûrı yıkup külbe-i ahzân itdin*

*Bu senin itdigini kâfir-i nādān itmez
La 'net olsun diye mi yoksa şitābān itdin
La 'net olsun seni la 'net ile yād itmeyene
Rūz-ı 'uşşākı belālarla şebistān itdin
Yokdur kilik-i za 'ifim derd-i derūnum yazdı
Vak 'a-i kerb u belā sīneme āteş saldı*

Bu mesneviden sonra Münacat metni yer alır. Bu metinde yakarışlarını dile getiren Aşkî muhabbet nuruyla aydınlatılmayı, âşıkların sırlarına mahrem kılınmayı, Hz. Ali'nin sırlarına mazhar olmayı ister. Ezel mumuyla tükenen bir pervane, ebedî bir kadehin sarhoşu olmayı arzu eder. Evlād-ı Resûl'ün kapısında Hz. Ali'nin eşiğinde olmayı, tevhîd-i bekâ ile baki kılınmayı, hak yolunda aşk ateşiyle yanıp külhan olmayı, yağmura salınıp umman olmayı diler. Bu yakarışlardan sonra Allah'a seslenen Aşkî, gönlünün arzusuna nail olmayı temenni eder.

Münacat'dan sonra "Hazret-i Şâh-ı Mazlûmun Şehâdeti Gicesi Ehl-i Beyt İle Vedâ'ı ve Ba'zı Hâlât-ı Mâtemâne" başlığı altında muhammes mersiye gelir. Yoğun bir duygusal atmosfer ile canlandırılan bu gecede peygamberlerin şahı Hz. Muhammed'in, Fâtıma-i Haydar'ın, Aliyyu'l-ekber'in, huri ve meleklerin ağladığı ifade edilir. Bu gecede cennet baharının solduğu, zulmet libasının giyildiği gökyüzünden dert ve belanın/imtihanın indiği, mihver-i dünyanın ezilip âleme zulmetin/ karanlığın çöktüğü ve kanlı kefenlerin biçildiği belirtilir. Peygamber torununun, ashabına veda ettiği bir ortamda "arş-ı Hudâ" siyahlar giyer, ay parlaklığını kaybeder.

Bu mesnevinin akabinde müstakil başlıkla ayrı bir şiir olduğu belirtilmeyen başka manzumelere yer verilir. Muhabbetin sevgi ve hüznün ifadesi olan manzumeler yer yer Alevî-Bektaşî bir çizgiye taşınır. Bu manzumelerde erenlerin şahı, secdegah-ı âlemin mihrabı, kiblegahı olarak tasvir edilen Hz. Ali'ye bağlılık bildirilir, kerem kılması, lütuf kapısını açması temenni edilir.

*Cān u dilden 'aşık oldum ben erenler şāhına
Başı kurbān eyledim şāh-ı velāyet rāhına
Dīnim imānım penāhım kible-gāhımdır 'Alī
Secde kıldım secde-gāh-ı 'âlemin mihrābına
Sīne sūzān dāde giryān dil perīşāndır meded
Kevser-i feyzinle sīr-āb eyle bu sūzānına
Tā ezel 'aşkınla geldim hāk-i pāyin olmuşam
Gel kerem kıl yā 'Alī muhtācınım dermānına
Çākerin 'Aşkī garībindir kapunda şāh-ı men
Bāb-ı lutfun gel küşād it bu gedā āvārına*

Bu temenni ve istekler ile birlikte Ehl-i beyt'in faziletleri dile getirilir, sitem ve elem ile yaşanan hadise tasvir edilir. Zira Resûlullah'ın öpüp sevdiği Hz. Hüseyin şehit edilmiştir. Bu sebeple Yezid'in etbâ'ına ve ecdādına lanet okunur. Felek, baht ve kadere sitemden Ziyâde bu olayın failleri belirtilerek suçlamalar bunlar üzerinden verilir. Manzumeler, Kerbelâ hadisesinin genel teması etrafında Hz. Hüseyin'in maruz bırakıldığı zulme sitem, muhabbet ve sevgi ifadeleri çerçevesinde teşekkül eder.

ESERİN TERTİP VE TANZİMİ, ŞEKİL VE DİL HUSUSİYETLERİ

İncelediğimiz eser kısa bir takdimden sonra kaleme alınan on farklı manzumeden teşekkül etmiştir. Bilindiği gibi Kerbelâ hadisesi ile ilgili manzum metinlerde genel nazım şekli mesnevidir. Bu genel nazım

şekli ile birlikte eser içerisinde farklı nazım şekillerine de yer verilmiştir.

15 sayfalık bu risalenin 2-5 yaprakları arasında aruzun *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün* kalıbı ve müseddes nazım şekli ile tertip kılınan 19 bentten oluşan *Destûr Yâ Hüseyñ* başlıklı mesnevi yer almıştır. Bu mesneviden hemen sonra *Ehl-i beyt'in Şâm'a Teşrifleri* başlığı ile Kerbelâ hadisesine dair muhtasar bilgilerin verildiği diğer manzume tahrir edilmiştir. Eserin 5-8 sayfaları arasında yer alan bu manzume de aruzun *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün* kalıbıyla ve mesnevi formunda kaleme alınmıştır. Mesnevide yeknesaklığı kırmak için kahramanların ağzından söylenen, muhammes ve gazel nazım şekilleri ile yazılan iki farklı manzume ile bu mesnevi toplam 62 beyitten teşekkül etmiştir.

Bu manzumenin hemen akabinde sayfa 9'da mesnevi nazım şekli ile kaleme alınan bir münacat metni yer almıştır. Aruzun *Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün* kalıbıyla yazılan bu manzumedan sonra *Hazret-i Şâh-ı Mazlûmun Şehâdeti Gicesi Ehl-i Beyt İle Vedâ'ı ve Ba'zı Hâlât-ı Mâtemâne* başlıklı, muhammes nazım şekli ile kaleme alınan mersiye yer almıştır. Bu manzume aruzun *Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün* kalıbıyla tahrir kılınmış ve 10 bentten teşekkül etmiştir. Bu mesneviden sonra müstakil başlıkla ayrı bir şiir olduğu belirtilmeyen başka manzumeler yer almıştır. Bu manzumelerden ilki, risalenin 10-11 sayfaları arasında yer almıştır.

*Şâh Hüseyñ-i Kerbelâ'dır 'âşıkâna muktedâ
Ey gönül 'âşık isen gel kıl o şâha iktidâ*

matlai ile başlayan bu manzume toplam 15 beyitten teşekkül etmiştir. Kaside nazım şekli ile yazılan manzumede aruzun *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün* vezni kullanılmıştır.

*Gark-ı hün-ı Kerbelâ'yım yâ Hüseyñ senden meded
Mâteminle gam-fezâyım yâ Hüseyñ senden meded*

matlai ile başlayan diğer bir manzume ise 11. sayfada yer almıştır. Aruzun *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün* kalıbıyla yazılan bu mersiye, gazel formunda yazılmıştır. Toplam 7 beyitten teşekkül eden manzumenin hemen akabinde ise

*Ma'den-i cüd u sehâvet nür-ı Kur'an'dır Hüseyñ
Menba'-ı 'ilm-i kerâmet sırr-ı Sübhân'dır Hüseyñ*

matlai ile başlayan gazel formunda yazılan bir diğer mesnevi yer almıştır. Risalenin 11-12 sayfaları arasında yer alan bu mesnevi ise 13 beyitten meydana gelmiştir. Müstakil bir başlığı bulunmayan manzume aruzun *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün* kalıbıyla yazılmıştır.

Ehl-i beyt'e duyduğu muhabbeti ve Kerbelâ hadisesini konu alan Aşkî'nin kaleme aldığı bir diğer manzume ise muhammes formunda yazılan 10 bentten teşekkül eden şiir olmuştur. Bu manzume aruzun *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün* kalıbıyla kaleme alınmıştır. Risalenin 12-14 sayfaları arasında yer alan muhammesin ilk bendi şu şekildedir:

*Mâh-ı mâtem irdi dilde fûrkat-ı hicrânı bul
Gel berü 'âşık fedâ-yı cân idüp cânânı bul
Kerbelâ deşinde bî-kes teşne-leb kurbânı bul
Gör şehîd olmuş yatur kanlar ile sultânı bul
Var haber vir ravza-i pâke şefâ'at-kânı bul*

Gazel formuyla yazılan bir diğer manzume ise risalenin 14. sayfasında yer alan ve aruzun *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün* kalıbıyla tahrir edilen mesnevidir. Bu mesnevinin ilk beyti:

Cân u dilden 'âşık oldum ben erenler şâhına

Başı kurbân eyledim şâh-ı velâyet râhına matlai ile başlamıştır.

Risalenin son manzumesi ise "*Hû Düst Yâ Hüseyñ*" müstakil başlığı ile kaleme alınmıştır. Mesnevide eserdeki manzumelerin tamamına yakınında görülen vezin *-Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün-* kullanılmış, manzume gazel formunda kaleme alınmıştır.

Risalenin dil özelliklerine bakıldığında ise halkın kolay okuyup anlaması amacıyla yoğun Arapça ve

Farsça ibareler ve terkiplerden Ziyâde daha anlaşılır bir dil yapısının tercih edildiği görülmüştür. Bu bağlamda Hz. Hüseyin'i sürekli yâd etmeye vesile olacak şekilde eserin tamamına nüfuz eden bir anlayış etrafında aşağıdaki ifadeler yer almıştır.

“Nûr-ı çeşm-i Murtazâ, muhibb-i Mustafâ, necl-i necîb, Peygamber oğlu, evlâd-ı Haydar, Fatma Hayru'n-nisâ evlâdı, 'Ali evlâdı, sıbt-ı Resûl, şîr-i Yezdân, imâm-ı sıbt-ı Nebî-i ekrem, nesl-i Betûl, bûse-gâh-ı Mustafâ, evlâd-ı 'Aliyyü'l-Murtazâ, server-i Âl-i 'Abâ, âdem-i Âl-i 'Abâ, Pûse-gâh-ı Nebevî, necl-i Betûl, sıbt-ı Nebî, İbn-i 'Ali, sıbt-ı sultân-ı Rüsûl, nûr-ı çeşm-i Fâtıma, Murtazâ evlâdı, nesl-i pâk-i Fahr-ı 'âlem, vâris-i nûr-ı nübüvvet, gonce-i bâğ-ı risâlet, gülşen-i şâh-ı velâyet, nûr-ı çeşm-i Mustafâ, sıbt-ı Fahr-ı ümmet, nesl-i Hazret vb.”

Hz. Hüseyin'in soyunun yüceliği etrafında akis bulan bu ifadeler dışında şahsi özellikleri bakımından övüldüğü diğer ifadeler ise şunlardır:

“Şeh-i 'âlî-kerem, şâh-ı vahîd, şâh-ı şehîd, şâh-ı cihân, Hüseyin-i emced, fahr-ı sâdât, menba'-ı kân-ı 'ulûm, emced, zât-ı vücûd-ı akdes, ehl-i safâ, Hüseyin-i müctebâ, Hüseyin-i mazlûm, kân-ı 'ulûm, şâh-ı me'âb, cism-i pâk-ı akdes, şâh-ı muhterem, şâh Hüseyin, zî-şân, server, bâb-ı 'irfân, mihrâb-ı sa'âdet, seyyid-i hayru'l-enâm, şâh-ı vahîd, ma'den-i cûd u sehâvet, menba'-ı ilm-i kerâmet, serdâr-ı şübbân-ı cinân, şâfi'-i rûz-ı kıyâmet, kân-ı ihsân, bâb-ı şefâ'at, râh-ı selâmet, şâh-ı muhterem, sâhib-kerem, mahbûb-ı 'âlem, menba'-ı esrâr-ı rahmet, gülzâr-ı hikmet, kible-i İslâm-ı dîn, şâh-ı ekber, şâh-ı deşt-i Kerbelâ, şeh-zâdegân, şâh, sultân-ı dîn, nûr-ı Hudâ, sultân-ı cihân, sultân-ı şehîdan, şâh-ı şehîd, şâh-ı şehîdân, şeh, nûr-ı Kur'ân, sırr-ı Sübhân, tâc-dâr-ı evliyâ, şâh-ı şâhân-ı cihân, lutf-ı Rahmân, merd-i meydân, şâh-ı şehîd-i Kerbelâ, sem'-i nûr-ı sırr-ı vahdet, tâc-ı devlet, çerâğ-ı nûr-ı himmet, bûy-ı 'aşk, nûr-ı 'âlem, mihr-i tal'at vb.”

Kerbelâ hadisesinde Hz. Hüseyin'in şehit edilmesinde rolü bulunan isimler, zulmün büyüklüğü nispetinde eser boyunca menfi ifadeler ile nitelenmiş ve kendilerine lanet edilmiştir. Metinde bu kişilere yönelik tanıtımlar ise aşağıdaki sıfatlar ile belirtilmiştir:

“Şâkî-i ebter, Yezîd-i bî-hayâ, gürûh-ı eşkiyâ, kavm-i belâ, havâricler, Yezîd-i bed-güher, kavm-i Yezîd-i bed-likâ, gürûh-ı nâ-be-câ, kavm-i Yezîd, Şimr-i zalûm, gürûh-ı nâ-benâm, kavm-i nuhûset, tohm-ı Süfyân, bed-mâye-i ehl-i sitem, kavm-i 'adû, zâlimân, ekfer-i kavm-i melâ'in, denî-i bed-rüsûm, ekfer-i re's-i teresî, Yezîd-i recs-i bed-nefes, zâlim-i la'net-efzâ, İbni Ziyâd mel'aneti, ser-i la'net, Şimr-i la'in, Şimr-i kilâb, la'in, 'adû, kelb-i 'anîd, leşker-i a'vân-ı Yezîd, gürûh-ı a'dâ, Ziyâd-ebterîn, denî-i zulm-ı kesîr, ekber-i kelb, veled-i ibn-i zinâ, düşmen-i Âl-i Haydar, Yezîd-i mel'ûn, kavm-i ekfer, kavm-i Süfyân, Yezîd-i ekfer-i la'net-fezâ, gürûh-ı eşkiyâ, gürûh-ı zâlimân, kavm-i 'anîd vb.”

Yukarıda yer alan kelime kadrosu, uzun vokalli kafiye sesleri tercih edilerek nazmın muhteviyatına uygun tekrarlarla hüznü bir atmosfer etrafında yansıtılmıştır. Uzun ünlüler ile oluşturulan duygusal zemin içerisinde samimi ve akıcı bir dil ile okuyucu, sitem ve yas içine çekilmiştir. İzhar-ı matem, susuzluk remzi etrafında ağlama, inleme ve vaveylalar ile akis bulmuştur. Bu anlamda “âh yazık oldu, eyvâh, vâh, esefâ, âh, âh u figân, el-amân, figân u nâle, meded” ibareleriyle oluşturulan çağrışımlar ile Hz. Hüseyin'i yâd etmeye vesile olacak şekilde ifade bulmuştur. Eser, Kerbelâ bilincinin yaygınlaşmasına istinaden sade, samimi bir söyleyiş etrafında kaleme alınmıştır.

SONUÇ

Müşterek bir bilinç etrafında oluşan zihniyet dünyası ile pek çok şairin his ve hayal dünyalarının ortaya konulmasında bir sembol hâline gelen Kerbelâ olayı, zamanla adeta bir kült hâlini almış ve kaleme alınan bazı eserlerde yeni inançlar etrafında şekillenmiştir. Daha Ziyâde Alevî-Bektaşî bir gelenek içerisinde görülen bu yorumlamalar, Hz. Hüseyin'e kutsiyet atfeden bir anlayış etrafında şekillenmiştir. Bu mahiyetin akis bulduğu isimlerden biri de Süleyman Aşkî el-Hüseyinî el-Alevî olmuştur. Kaleme almış olduğu *Hülâsa-i Vâveylâ Seyyidü'ş-Şühedâ* adlı risalesinde Kerbelâ hadisesini işleyen müellif, konuya daha Ziyâde Alevî-Bektaşî bir bakış açısı ile eğilmiştir.

Kerbelâ Vak'ası'nda yaşananları anlatmak ve okuyucuya duygusal bir metin sunmak bağlamında Kerbelâ hadisesinin aktarımının manzum ve muhtasar bir formda yansıtıldığı eserde, halkın okuyup anlamasına yönelik bir dil tasarrufu hasıl olmuştur. Bu anlamda yoğun Arapça, Farsça ibareler ve terkiplerden Ziyâde sade ve anlaşılır bir dil yapısı tercih edilmiş, Kerbelâ bilincinin yaygınlaşmasına istinaden sade, samimi bir söyleyiş etrafında çalışma kaleme alınmıştır.

Kerbelâ hadisesinin bir nevi özeti olan bu risalede, Kerbelâ Vak'ası'nda yaşananları anlatma ve okuyucuya duygusal bir metin sunma çabası açıkça hissedilmiştir. Bu anlamda sitem ve yas içerisinde oluşturulan çağrışımlar ile eser duygusal bir zemine taşınmış, muhabbetin tabii bir neticesi olan ve ruhun galeyanından gelen duygular ile Ehl-i beyt'e hürmet ve muhabbet izhar olunmuştur.

İsmiyle Alevî-Bektaşî zümreye mensubiyetini açıkça gösteren şairin yazının konusunu teşkil eden manzumeleriyle de bu hususu yansıtan tavrı, bu tavır içerisinde vak'aların takdimi, olayların yorumlanması mensubiyetin ifadesi olmuştur. Eserin sonunda yer alan Hazret-i İmam Hüseyin hakkında çok sayıda mersiye-nin kaleme alındığı, bununla beraber yüce ruhaniyetlerini sebep kılarak Hz. Hüseyin'den mağfiret ümidiyle eserin yazıldığına dair ifadeler, risalenin yazılış sebebi ve yorumlanmasındaki bakış açısını vesikalandırmıştır.

Muharrem ayının Hz. Hüseyin'in şehit edildiği ay olması münasebetiyle eserin ilk mısraında Muharrem ayının geldiği vurgusu, Hz. Hüseyin'in şehadeti dolayısıyla matem tutmanın ve bu konuda eser vermenin şefaate nail olma ve sevap kazanmaya vesile olma düşüncesi, Sünnî kesimde pek tercih edilmeyen lanet okuma tavrı, bir zümre edebiyatı çizgisinde akis bulmuştur. Bu çizgide vak'anın takdimi, olayların yorumlanması, övgü ve yergi ifadeleri, diğer mersiyeleer ile büyük oranda benzerlikler gösteren söyleyiş ve üslup özellikleri ile *Hülâsa-i Vâveylâ Seyyidü'ş-Şühedâ*, türün genel özelliklerini yansıtan Alevî-Bektaşî çizgide akis bulan bir eser olarak yer almıştır.

METİN

Muhibbân-ı hânedân-ı Ehl-i beyt'e hediye olmak üzere meydân-ı 'aşkda kilk-i za'îf ile nâcizâne tahîre cesâret eyledigim işbu merşiyeye-i şâh-ı şühedâ-yı Kerbelâ'yı ehl-i imânın nazâr-ı 'irfânına taqdîm eylerim.

(Müseddes) Destür Yâ Hüseyin

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün⁵

Geldi ol mâh-ı Muharrem ey muhibb-i Muştafâ
İdelim cümle Yezîd'e la'neti şubh u mesâ
Sîne-çâk eyler bu mâtem bende-i Âl-i 'Abâ
Kesdiler Âl-i Resûl'i itmeyüp Hâk'dan hayâ
Âh yazık oldu saña ey nûr-ı çeşm-i Murtażâ
Rûz-ı da'vâda alır haqqıñ Cenâb-ı Kibriyâ

Kağgı mü'min sell-i seyf eyler o şâh-ı ekbere
'Arşa-i maşşer cevâbı var mıdır Peyğamber'e
La'net-i Yezdân sezâdır ol şakî-i ebttere
Şâh-ı deşt-i Kerbelâyı kesdiler nâ-hâk yere
Kerbelâ deştinde kaldı hânedân-ı Muştafâ
Ağladı bu vaq'aya hep evliyâ vü enbiyâ

Bir alay nâ-pâki cem' itdi Yezîd-i bî-hayâ
Kerbelâ şahrâsına taldı gürüh-ı eşkiyâ
Korkmayup Allâh u Peyğamber'den ol kavm-i belâ
Hânedân-ı Ehl-i beyt'e itdiler bunca cefâ
Hangi bir ümmet ider Peyğamber oğlına ezâ
Çün aña la'net okur hürî melek arz u semâ

Ol havâricler imâma seyf-i zulmü çekdiler
Bir içim şu virmeyüp nehr-i Furât'ı kesdiler
Teşne-leb evlâd-ı Haydar anda cânın virdiler
Baş açık yalın ayak feryâd u efgân itdiler
El açup bağırdılar "Verhamlenâ yâ Rabbenâ"
Gel yetiş bî-kesleriñ imdâdına yâ Ze'l-'atâ

Zerrece rahm itmeyüp Âl-i 'Abâ efgânına
Fâtıma Hayru'n-nisâ evlâdınıñ giryânına
Ey Yezîd-i bed-güher girdiñ Hüseyin'in kanına
La'net olsun şad-hezârân cânına a'vânına
Eylediñ şâh-ı şehîdi Ehl-i beyt'inden cüdâ
Sînelerde yâre açdıñ haşre dek la'net saña

[3] Bir taraftan âl-i evlâd-ı Resûl eyler fiğân
Çünkü al kanlar içinde yatmada şeh-zâdegân
Geçdi tîğ-ı eşkiyâdan hep şusuz ol hânedân
Kaldı şahrâ-yı belâda yalınız şâh-ı cihân
At sürüp itdi hücüm kavm-i Yezîd-i bed-liķâ
Atdılar tîr-i belâyı ol gürüh-ı nâ-be-câ

Destine almış idi bir kâse şu şâh-ı şehîd
Dârlığından atup hep nîzeler kavm-i Yezîd
Pâre pâre eyledi hulqûmını tîr-i 'anîd
İçmedi bir kaşre şu maḥzûn olup şâh-ı vahîd
Sâķî-i kevşer 'Alî evlâdına ey bî-vefâ
Virmediñ Şimr-i zalûm meftûh iken bir kaşre mâ

Çün revân oldu Furât'a seyyid-i hayru'l-enâm
Koymayup sıbt-ı Resûl'i ol gürüh-ı nâ-benâm
Tîr-i ğam bârân gibi şâh üstüne yağdı müdâm
Böyle bir kavm-i nuḥûset toḥm-ı Süfyân'dan enâm
El-'atâş yandı ciger-ġâh-ı Hüseyin-i Kerbelâ
Var haber vir sâķî-i 'atşâna ey bād-ı şabâ

Her taraftan yürüyüp bed-mâye-i ehl-i sitem
Çıkdı şahrâ-yı belâyâ ol şeh-i 'âlî-kerem
İşte teslîm-i rızâyım kim Hüseyin-i emcedem
Şîr-i Yezdân'dır imâm sıbt-ı Nebî-i ekrem
Şânımı i'lân ider Kur'an-ı maḥbûb-ı Hudâ
'Âlem-i ma'nâ menem destimdedir hüküm ü kazâ

Nâ-tüvân ol faḥr-ı sâdât içmedi bir kaşre şu
Aldılar nesl-i Betül'i ortaya kavm-i 'adû
Çekdiler ğam tîğini yâ Rab su'âlimdir ne bu
Tîr-i 'udvânı atup necl-i necibe sū-be-sū
Haymelerde ağlaşıp ehl-i harem kıldı nidâ
Dest-i ğurbetde nedir bunca cefâ-yı pür-belâ

Yetmiş üç yâre açup şâhın teninde zâlimân
Kıble-i İslâm-ı dîni yıkdılar şaydu'l-emân
Kağgı ümmet-zâde ki Peyğamber'in eyler ḥazân
Ağladı sîne döğüp bu vaq'aya halk-ı cihân
Göz yaşın rîzân idüp âh itdiler ehl-i semâ
[4] Sîneler şerḥ eyledi bu vaq'a-i mâtem-fezâ

Düşdi şahrâyâ atından menba'-ı kân-ı 'ulûm
Ekfer-i kavm-i melâ'in itdiler cümle hücüm
Dest-i nâ-pâkinde tıtdı liḥyesin Şimr-i zalûm
Çevredüp şâh-ı şehîdi ol denî-i bed-rüsüm
Sîne-i elṭâfına basdı ayağın bî-vefâ
Büse-ġâh-ı Muştafâ'yı zebḥ idüp kıldı cüdâ

5 - 15 sayfalık bu risalenin içerisindeki şiirlerin bir kısmı Mehmet Arslan ve Mehtap Erdoğan tarafından hazırlanan *Kerbelâ Mersiyeleri* adlı eser içerisinde bir bölüm olarak yayımlanmıştır. Bk. Mehmet Arslan- Mehtap Erdoğan, *Kerbelâ Mersiyeleri*, (Ankara: Grafiker Yayınları, 2012), 153-160.

Hün-ı mâtemle boyandı ravza-i sultân-ı dîn
Karalar giydi melâ'ik kan ile taldı zemîn
Şerha şerha oldu efgân eyleyüp 'arş-ı berîn
Rüh-ı Zehrâ ağlayup n'oldıñ ciger-pârem Hüseyn
Teşne-leb cân virdi evlâd-ı 'Aliyyü'l-Murtażâ
Bî-kefen şahrâda kaldı server-i Âl-i 'Abâ

Tağdılar bir nîze-i a'dâya re's-i emcedi
At sürüp çignediler zât-ı vücûd-ı aqdesi
Yetmiş iki bende vü evlâd-ı nesl-i Aħmed'i
İçdiler Hağğ yolına cümle şehâdet şerbeti
Kara toprağa serildi teşne-leb ehl-i şafâ
Gurbet illerde yetimân-ı Hüseyn-i Kerbelâ

Şehribânü sînesiñ döğdi perîşân eyledi
Kerbelâ meydânını eşkiyle 'ummân eyledi
Şaçlarıñ sürdi Hüseyn'in kanına kan eyledi
Ehl-i beyt'in cânları hep zâr u efgân eyledi
Kaldı çöller içre tenhâ âdem-i Âl-i 'Abâ
Bir mu'in yok teşne-dil hep bî-kes ü bî-ağrabâ

Hâzret-i Zeyneb idüp feryâd u efgân u keder
Gördi bî-ser yatmada şâh-ı şehîdi ol güher
Şaçlarıñ yoldı gönül zâr eyleyüp yaqdı ciger
Çağırup Zeyne'l-'Abâ'yı bak bize n'oldı neler
Vâlid-i zî-şânımı gördi o dem Zeyne'l-'Abâ
Didi bir şavt-ı bülend ile yetiş yâ Muştafâ

[5]Nevha [vü] feryâd idüp ol gonce-i bâğ-ı rahîm
Eyledi inşâfıñız yok mı taraf-dâr-ı elîm
Kaldılar evlâd-ı Haydar teşne-dil cümle yetim
La'net itmez mi size ol Hâzret-i Rabbü'l-Kerîm
Kanlı gömlekle varır Hağğ'a Hüseyn-i müctebâ
Sizleri şekvâ ider bî-şübhe ol nür-ı Hudâ

Mâ-cerâ-yı Kerbelâ her 'aşıkıñ ezkârıdır
Mâh-ı mâtemde Yezîd'e la'neti evrâdıdır
Kim ki çeşminden döker yaş ol Hüseyn evlâdıdır
Ehl-i beyt-i Muştafâ 'aşıkıların imânıdır
Evliyâ vü aşfiyâya anlar oldu reh-nümâ
Cümle erbâb-ı hakâyık itdiler hep iktidâ

Biz gedâ-yı hânedân-ı âl ü evlâd-ı Nebî
Bâb-ı luftında niyâz eyler turup bunca velî
'Aşkiyâ eyle şalât ile selâmı her demî
Ehl-i beyt'in uğrına eyle fedâ cân u seri
Nice 'aşık Kerbelâ'da cânlarıñ kıldı fedâ
Oldılar mağbûl-ı Raħmân u Raħîm her dü-serâ

Ehl-i Beyt'in Şâm'a Teşrifleri (Mesnevi) Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Emevî leşkeriniñ ekfer-i re's-i teresî
Yerine koydı Yezîd-i reces-i bed-nefesi

Şâm'da hükümün sürüp ol zâlim-i la'net-efzâ
Katlini yazdı Hüseyn'in İbni Ziyâd'a hayfâ*

Küfe'de İbni Ziyâd mel'aneti vâlî idi
Ya'nî bir şerr-i 'azîm zulm u sitem-kârî idi

[6]Gönderüp İbni Sa'd ebterine emr-i bedî
Turmayup katl idiñiz sıbt-ı Resül'ün serini

Aldı ol emri 'Ömer İbni Sa'd mel'ümü*
Gözini câha boyandırdı Hüseyn'in hûnı

Çünkü olmuşdı Yezîd leşkerine ser-i la'net
Virdi bu emr üzere cümlesine tağviyet

Bir uğurdan atarağ zulm ü sitem oklarını
Keserek kerb u belâ 'arşası ma'sûmlarını

Nerdedir şâh-ı şehîd ya'nî Hüseyn-i mazlûm
Gördiler hûn ile yatmadadır ol kân-ı 'ulûm

Atılıp Şimr-i la'in cebhe-i şâha nâ-gâh
Tîğ-ı gâdr ile urup re's-i Hüseyn'e evyâh

Çeşm-i dil-hûnını açdı Hüseyn-i şâh-ı me'âb
Vâkı'amda seni görmüş idim ey Şimr-i kilâb

Çek eliñ sîne-i hicrânıma basma ayağın
Sînesi sîneme şarmışdı Resülullâh'ın

Ol la'in didi Hüseyn'e bizi inşâfa bugün
Çâre yok çâre nedir hañçer-i cellâda bugün

Büse-gâh-ı nebevîye sürdi tîğ-ı sitemiñ
Kesdi re's-i şerîfiñden cüdâ kıldı teniñ

Bir kızıl toz çıkararak kıldı cihânı muzlim
Göremez birbirini oldu o gün cümle ümem

Nice hâlâtı beyân olsa kalemler yazmaz
Bu gönül hânesiniñ nuçka mecâli qalmaz

Diyelim Âl-i Hüseyn'e idilen cevr ü cefâ
N'oldığın aña eger 'aşık iseñ eyle bükâ

Çarh-ı dūn maḳşad-ı efkârını i'lân itdi
Ehl-i beyt'i kūh-ı ğurbetde perīşân itdi

Ḳurretu'l-'ayn-ı Ḥüseyn Zeyne'l-'abâ ile 'Ömer
Dîdeden eşk-i elem dökdi iki necl-i güher

Ḥazret-i Zeyneb ile cümle 'ıyâl u ahfâd
Teşne-dil dest-i 'adûda idiyorlar feryâd

Çünkü gördükde Ḥüseyn'in serini İbni Sa'd
Virdi a'vânına bir emr-i ḳavî kelb-i 'anîd

Cem' idiñ cümle ru'us-ı şühedâyı getirîñ
Taḳıñız nîzelere İbni Ziyâd'a götürüñ

Ehl-i beyt'i ḳoyuñuz maḳmil-i hicrâna bugün
Çekdirîñ derd ü elem cümle yetimâna bugün

Taḳdılar nîzelere re's-i şehîdânı o dem
Ḳoydılar âl-i Ḥüseyn baġrına daġ ehl-i sitem

Bindirüp maḳmillere bî-kes ü bî-çâreleri
Kûfe'ye 'azm itdirüp bunca yetimâneleri

[7]Nîzeler üzre göründükce rü'us-ı şühedâ
'Arşda ervâh-ı rusul eylediler vâh esefâ

Çün revân oldı yola leşker-i a'vân-ı Yezîd
Gördiler âl-i Ḥüseyn çekmededir zûlm-i mezîd

Oldılar cümle peşimân bu işiñ mebde'ine
Âh idüp girye vü zâr eylediler işlerine

Ḥazret-i Zeyne'l-'Abâ ayıtdı ğürüh-ı a'dâ
Kesdiñiz vâlidimi şimdi midir vâveylâ

Bizi ğurbetde perīşân u yetim eylediñiz
Hedef-i ḳaçer-i a'dâ-yı le'im eylediñiz

Teşne-leb ma'sûmları cümle şehîd eylediñiz
Şimdi de başımızı bend-i Yezîd eylediñiz

Unudup ḳaḫır-ı peyġamberi zâr eylediñiz
Cigeri ḳanlılara zûlm-i hezâr eylediñiz

Ḥâşılı cevr ü meşâḳḳatle bütün Âl-i Resûl
Kûfe'ye ağlayarak ḳan dökerek ḳıldı nüzûl

İletüp âl-i şehin-şâhı Ziyâd-ebterine
Ḳoydılar re's-i dil-âġâh-ı Ḥüseyn'i önüne

Urdı dendân-ı Ḥüseyn'e ol denî zûlm-ı keşîr
Oldılar Âl-i Resûl cümlesi ol dem dil-ġîr

Başladı âh u fiġân itmege ol dem Zeyneb
Atılıp İbni Ziyâd'a didi ey ekber-i kelb

Görmediñ mi bizi Ḳur'an idiyor vaşfa sezâ
Şânımız ḳıldı muḫahhar *ve yuṫahhiraküm taḫḫîrâ** 6

Virdi cevâb İbni Ziyâd mel'aneti meş'ûmî*
Ḥaḳḳ size virdi bugün işte rızâ-yı ḥûnı

Baḳ ḳarındaşıñ Ḥüseyn'i nice ḳurbân itdi
Yezîd'e 'arşa-i dünyâda nigeḫ-bân itdi

Didi ol necl-i güher ey veled-i ibn-i zinâ
Ehl-i beyt'dir sebep-i cümle vücûd-ı eşyâ

Emr-i Ḥaḳḳ tâ ezeli ḳatlimizi ḳıldı binâ
Ḳorḳmayız çâre nedir çünkü gelir ḥükm ü ḳazâ

Sebeb itdi sizi kim la'nete lâyıḳ olıñız
Rûz-ı maḫşerde Ḥüseyn'le cevâba ṫurıñız

Gördiğine Rabb'ini esrâr-ı şecâ'at söyler*
Dönderüp rûy-ı bediñ Zeyne'l-'Abâ'ya ey er

Kimsiñ ol aytdı 'Alî İbni Ḥüseyn necl-i Betûl
Ya'nî sultân-ı cihân işte menem nesl-i Resûl

Didi eyvâh ki Ḥüseyn oġlu selâmet bulduñ
Dest-i itbâ'-ı Yezîd'den nice râḫat bulduñ

[8]Görmeliydin seni de bî-ser pür-ḫüzn ü elem*
Göñlümi râḫat u şen eyler idi çünkü o dem

Virdi cevâb İbni Ḥüseyn-i 'Alî Zeyne'l-'Abâ
Ḳanı mı dökmeḳ ise fikr-i ḳabîḫiñ 'acabâ

ṫuydı bu sözleri Zeyneb şarı olup ḳardaşına
Ey Ziyâd ġayrı yeter zûlm ü sitemler başıma

Âl-i evlâd-ı Resûl'i kesmeden ṫoymadıñız
Bu cefâ itdiġiñiz kimseleri şormadıñız

6 - Kur'an-ı Kerim, Ahzab Sûresi, 33/33 "Ey Ehl-i beyt şüphesiz Allah sizden kusuru giderip sizi tertemiz yapmak istiyor."

Sîne al kıan ile artıķ varalım ĥazrete biz
Geçelim ĥayrı şafâdan irelim raĥmete biz

Kârvân-ı Ehl-i beyt'i Kûfe'den İbni Ziyâd
Şâm'a gönderdi kıilup kıavm-ı Yezîd'i dil-şâd

Gördi erbâb-ı şekâ gelmededir nesl-i kirâm
Sevinüp eylediler cümlesi ol gün bayram

Çıkdı eķrâfa münâdî baĥrup cân virerek
Didi va'llâh geliyor işte esîrân-ı Firenk

Sürmeler çekdi varup düşmen-i Āl-i Ĥaydar
Müjdeler virdi Yezîd-i mel'ûna kıavm-i ekfer*

Ehl-i beyt ile rü'us-ı şühedâyı ol dem
Götürüp Şimr-i la'în kıldı Yezîd'i ĥarem

Ey Yezîd ravza-i sâdâtı kıızıl kıan itdiñ
Ĥâne-i şer'-i dil-ârâyı perîşân itdiñ

Gördiginde ser-i sultân-ı şehîdânı o gün
Tîr-i kıahrîñla urup ĥarbe-i dendân itdiñ

Bilmediñ mi anı bûs eyler idi şâh-ı Resûl
Rûy-ı pür-nürını zulmüñ ile vîrân itdiñ

Zâde-i sâķî-i kevşer iken ol şâh-ı vaĥîd
Ehl-i beytiyle anı teşne-i kıurbân itdiñ

Onulur mı bu gönül yâresiniñ merhemi yok
Beyt-i ma'mûrı yıķup külbe-i aĥzân itdiñ

Bu seniñ itdigini kâfir-i nâdân itmez
La'net olsun diye mi yoksa şitâbân itdiñ

La'net olsun seni la'net ile yâd itmeyene
Rûz-ı 'uşşâķı belâlarla şebistân itdiñ

Yokdur kilki-i za'îfim derd-i derûnum yazdı*
Vaķ'a-i kerb u belâ sîneme âteş şaldı

[9]Münâcât

Mef'ûlü/ Mefâ'ilü/ Mefâ'ilü/ Fe'ûlün

Yâ Rab beni envâr-ı muĥabbetle münevver kııl*
Yâ Rab beni 'aşıkklarınıñ sırrına maĥrem kııl*
Yâ Rab beni ol dâĥil-i bâb-ı nebevî kııl
Yâ Rab beni ol mażhar-ı esrâr-ı 'Alî kııl
Yâ Rab beni pervâne-i şem'-i ezeli kııl

Yâ Rab beni mestâne-i câm-ı ebedî kııl
Yâ Rab beni sen 'ârif-i ma'nâ-yı aĥad kııl
Yâ Rab beni sen bülbül-i gülzâr-ı şamed kııl
Yâ Rab beni evlâd-ı Resûl'üñ köpegi kııl
Yâ Rab beni dergâh-ı 'Alî'niñ eşigi kııl
Yâ Rab beni tevĥîd-i beķâ ile beķâ kııl
Yâ Rab beni sîr-âb-ı yed-i âb-ı şafâ kııl
Yâ Rab beni âteş-i 'aşkıñla yaķup külĥân kııl*
Yâ Rab beni bârâna şalup 'ummân kııl*
Yâ Rab bu kıuluñ 'Aşkî'ye imdâd kııl*
Yâ Rab beni dilĥ'âhım ile dil-şâd kııl*

Ĥazret-i Şâh-ı Mażlûmuñ Şehâdeti Gicesi Ehl-i Beytiyle Vedâ'ı ve Ba'zı Ĥâlât-ı Mâtemâne

(Muhammes) Mersiye

Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

Bu gice şâh-ı peyamber aĥlar
Bu gice Fâtıma-i Ĥaydar aĥlar
Bu gice 'Aliyyu'l-ekber aĥlar
Bu gice ĥürî melekler aĥlar
Ki şabâĥ kerb u belâ kıan oluyor

Bu gice Zeyneb ider âh u fiĥân
Bu gice çünki olur sînesi kıan
Bu gice Zeyne'l-'abâ oldu ĥizân
Bu gice Āl-i Resûl'e düşmân
Ki şabâĥ baĥrına oķlar atıyor

Bu gice şoldı bahâr-ı cennet
Bu gice giydi libâs-ı zulmet
Bu gice indi semâdan miĥnet
Bu gice yandı ziyâ-yı ĥaşret
Ki şabâĥ kıavm-i Yezîd şâd oluyor

Bu gice miĥver-i dünyâ ezilir
Bu gice 'âleme zulmet çekilir
Bu gice zînet-i Zehrâ dökilir
Bu gice kıanlı kefenler biçilir
[10]Ki şabâĥ Āl-i Resûl'i şarıyor

Bu gice zulm [ü] sitem nîzeleri
Bu gice kıopmadadır miveleri
Bu gice yaķdı bütün dertlileri
Bu gice Āl-i Resûl ĥaymeleri
Ki şabâĥ zulm ile vîrân oluyor

Bu gice kıldı vedâ' sıbt-ı Nebî
Bu gice aĥladılar Āl-i 'Alî

7 - Metinde kalıba uymayan mısralar (*) işareti ile beyitler ise (**) işaretiyle belirtilmiştir.

Bu gice söndi çerâğ-ı ezeli
Bu gice Fâtıma'nın nazlı gülü
Ki şabâh goncesi bî-ser kalıyor

Bu gice Âl-i Resûl ağladılar
Bu gice sîneleriñ dâğladılar
Bu gice cümlesini tîğladılar
Bu gice haymelerin otladılar
Ki şabâh mihr-i felek kan oluyor

Bu gice İbni 'Alî sıbt-ı Resûl
Bu gice şâh-ı şehîd necl-i Betûl
Bu gice vâlidine kıldı vuşul
Bu gice Âl-i Hüseyin oldu melûl
Ki şabâh cümlesi bî-kes kalıyor

Bu gice 'arş-ı Hudâ giydi siyâh
Bu gice şavkını mahv eyledi mâh
Bu gice n'oldı Hüseyin'e evvâh
Bu gice rûh-ı 'Alî eyledi âh
Ki şabâh oğlı perîşân oluyor

Bu gice nâle-i efgân demidir
Bu gice mâtem-i cânân demidir
Bu gice 'Aşkî'ye imân demidir
Bu gice âh-ı yetîmân demidir
Ki şabâh ekber-i tûfân oluyor

(Kasîde) Mersiye

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Şâh Hüseyin-i Kerbelâ'dır 'aşıkâna muqtedâ
Ey gönül 'aşıq iseñ gel kıl o şâha iktidâ

Vâkı'ât-ı Kerbelâ'yı yâd idüp kan ağla kim
Dirligi ço eşk-i çeşmi eyle mecrâ-yı belâ

Ser-te-ser tıtdı cihânı şâh-vârîñ mâtemi
Yağdı eflâki bütün hep teşnegân-ı Kerbelâ

[11]Bî-kese zulm ü eziyyet 'âdet-i çarhın mıdır
Ehl-i beyt'i târumâr itdi o çarh-ı bî-vefâ

Kavm-i Süfyân'a virüp âh saltanat sâmanımı
Şâdmân oldu Yezîd-i ekfer-i la'net-fezâ

Büse-gâh-ı Muştafâ iken o şâhîñ gerdeni
Nice hañçer urdılar bilmem gürüh-ı eşkiyâ

Dest-i a'dâda esîr-i zulm ile âlûdeler
Bu revâ mı hânedân-ı Haydar'a bunca cefâ

Ey Yezîd etbâ'ma ecdâdına la'net seniñ
El-amân Süfyânilerde zerrece yokmuş vefâ

Cism-i pāk-i aqdesi şâh-ı şehîdânı o gün
Koydılar 'üryân Yezîdân [u] Yezîd-i bî-hayâ

Bilmediler sıbt-ı ekremdir o şâh-ı muhterem
Vâlidî şânında Kur'an'da okundu hel-etâ

Kağrı müslim irtikâb eyler bu kâr-ı müdhişi
Ümmetimdir diyemez va'llâhi Peygamber aña

Küh-ı ğurbetde yetîmânîñ fiğân [u] nâlesi
Hep Hüseyinî nağmesiyle virdi eflâke şadâ

Kilk-i kudret n'ola yazmayaydı emr-i hażreti
Çünkü 'âlem şâh Hüseyin'in kanına olmaz bahâ

Haşre dek kan ağlasam bu sîneden gitmez elem
Ehl-i beyt'in mâtemiyle cânımı kılsam fedâ

Dimişem kâlû belâda hânedâna bendeyem
Hamdu-lillâh kelb-i bâb-ı Haydâriyem 'Aşkîyâ

(Gazel) Mersiye

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Ğarq-ı hün-ı Kerbelâ'yım yâ Hüseyin senden meded
Mâtemiñle ğam-fezâyım yâ Hüseyin senden meded

Sen cenâb-ı sıbt-ı sultân-ı rüsulsün yâ imâm
Bâb-ı luţfuñda ğedâyım yâ Hüseyin senden meded

Kerbelâ'da âl u evlâdîñla ğurbân olmuşuñ
Ben de râhında fedâyım yâ Hüseyin senden meded

Başımı ger kesseler dönmem cenâbından şehâ
'Aşıq-ı Âl-i 'Abâ'yım yâ Hüseyin senden meded

Ağlarım her dem seniñ ol vaq'a-i nâlânına
Ağlamaqla pür-cefâyım yâ Hüseyin senden meded

Vird ü ezkar itmişim her dem Yezîd'e la'neti
Neyleyim ki mübtelâyım yâ Hüseyin senden meded

Dergehüñ dâru'l-emândır 'Aşkî-i bî-çäreye
Râh-ı 'aşqda bî-nevâyım yâ Hüseyin senden meded

(Gazel) Mersiye

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Ma'den-i cüd u sehâvet nür-1 Qur'an'dır Hüseyin
Menba'-1 'ilm-i kerâmet sırr-1 Sübhân'dır Hüseyin

[12]Nesl-i pâk-i Fahr-1 'âlem nür-1 çeşm-i Fâtıma
Gonce-i bâğ-1 risâlet dîn ü imândır Hüseyin

Tâc-dâr-1 evliyâdır şâh-1 şâhân-1 cihân
Gülşen-i şâh-1 velâyet şîr-i Yezdân'dır Hüseyin

Âsitân-1 hâzretidir Ka'betü'l-'uşşâk-1 dîn
Zâtıdır mağz-1 'inâyet lutf-1 Rahmân'dır Hüseyin

Bilmeyüp ol Âl-i Süfyân Murtażâ evlâdına
Atdılar tîr-i denâ'et şanki düşmandır Hüseyin

Her taraf pür-yâre nâzûk-ten za'îf olmuş iken
Bir alay kelbe nihâyet karşı zî-şândır Hüseyin

Bir içim şu virmedi kavm-i Yezîd ol servere
Kerbelâ deşinde gâyet hüzn ü 'atşândır Hüseyin

Dest-i Şimr'e düşdi çünkü zât-1 pâk-i hâzreti
İçdi şahbâ-yı şehâdet teşne kurbândır Hüseyin

La'net olsun ol gürûh-1 zâlimâna şad-hezâr
Böyle bir ehl-i şekâvet içre giryândır Hüseyin

Yıkdılar bünyâd-1 dîni hubb-1 sîm ü zer için
Çünkü mihrâb-1 sa'âdet bâb-1 'irfândır Hüseyin

Ehl-i 'aşkıñ mağremi serdâr-1 şübbân-1 cinân
Şâfi'-i rûz-1 kıyâmet merd-i meydândır Hüseyin

Her ne deñlü ger günâhım var ise mağfûr olur
Korkmazam bâb-1 şefâ'at kân-1 ihsândır Hüseyin

'Aşkıyâ cân ile başıñ şâh Hüseyin'e kıl fedâ
Cümleyle râh-1 selâmet yüce sultândır Hüseyin

(Muhammes) Mersiye

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Mâh-1 mâtem irdi dilde fûrkat-i hicrânı bul
Gel berü 'âşık fedâ-yı cân idüp cânânı bul
Kerbelâ deşinde bî-kes teşne-leb kurbânı bul
Gör şehîd olmuş yatur kanlar ile sultânı bul
Var haber vir ravza-i pâke şefâ'at-kânı bul

Utdu eflâki melâ'ik âh iderler her demi
Hep siyâh ile kuşatdı Rabb-1 'İzzet 'âlemi
[13]Farz olup her mü'mine şâh-1 şehîdiñ mâtemi
Gör şehîd olmuş yatur kanlar ile sultânı bul
Var haber vir ravza-i pâke şefâ'at-kânı bul

Nür-1 çeşm-i Muştafâ iken o şâh-1 muhterem
Bağ o mazlûma nice kaşd itdiler ehl-i sitem
Bî-kes ü tenhâ kalup çöllerde ol şâhib-kerem
Gör şehîd olmuş yatur kanlar ile sultânı bul
Var haber vir ravza-i pâke şefâ'at-kânı bul

Ehl-i beyt'in tıydılar nâlân [u] hem efgânını
Zerrece rahm itmeyüp unuttılar Allâh'ı[nı]
Ey gönül la'netle yâd it hep Yezîd a'vânını
Gör şehîd olmuş yatur kanlar ile sultânı bul
Var haber vir ravza-i pâke şefâ'at-kânı bul

Çün irişdi Kerbelâ'ya bir şadâ-yı pür-keder
N'olduñ ey oğlum Hüseyin'im fûrkatıñ câna deger
Cedd-i pâkiñ muntazırdır vuşlatıñ bekler diler
Gör şehîd olmuş yatur kanlar ile sultânı bul
Var haber vir ravza-i pâke şefâ'at-kânı bul

Rûh-1 pâk-i nür-1 çeşm-i Murtażâ'ya bu nidâ
İrdiği dem âsumânı kapladı âh [u] belâ
Encüm ü şems ü kamer giydi siyâh nûrdan 'abâ
Gör şehîd olmuş yatur kanlar ile sultânı bul
Var haber vir ravza-i pâke şefâ'at-kânı bul

Ol nidâya cân atup şâh-1 şehîd-i Kerbelâ
Didi mazlûmum bu gurbet içre ey Hayru'n-nisâ
Bezm-i miñnetdir bu şahrâ-yı belâ-yı eşkiyâ
Gör şehîd olmuş yatur kanlar ile sultânı bul
Var haber vir ravza-i pâke şefâ'at-kânı bul

Bağ neler itdi o zâlim bî-vefâ mel'un Yezîd
Hânedân-1 Muştafâ'ya itdiler zulm-i şedîd
Hâne-i ma'mûrı vîrân eyleyüp kavm-i 'anîd
Gör şehîd olmuş yatur kanlar ile sultânı bul
[14]Var haber vir ravza-i pâke şefâ'at-kânı bul

Virme ağıyâra mağabbet dilde zevkiñ dür olur
'Aşık-1 Âl-i 'Abâ ol köhne-dil ma'mûr olur
Bu vücûd ikliminiñ her küşesi ma'mûr olur
Gör şehîd olmuş yatur kanlar ile sultânı bul
Var haber vir ravza-i pâke şefâ'at-kânı bul

Tâ ezel âh u belâya mübtelâdır ehl-i dil
Bu sözümi añla ki pinhân olan esrârı bil
'Aşkıyâ âyine-i kalbden gubârı zühdi sil

Gör şehîd olmuş yatur kanlar ile sultânı bul
Var haber vir ravza-i pâke şefâ'at-kânı bul

Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Cân u dilden 'aşık oldum ben erenler şâhına
Başı kurbân eyledim şâh-ı velâyet râhına

Dînim îmânım penâhım kıble-gâhıdır 'Alî
Secde kıldım secde-gâh-ı 'âlemiñ mihrâbına

Sîne süzân dîde giryân dil perîşândır meded
Kevşer-i feyziñle sîr-âb eyle bu süzânına

Tâ ezel 'aşkıñla geldim hâk-i pâyiñ olmuşam
Gel kerem kııl yâ 'Alî muhtâcınım dermânına

Çâkeriñ 'Aşkî ğaribiñdir kapuñda şâh-ı men
Bâb-ı luṭfuñ gel küşâd it bu gedâ âvârına

[15]Hü Düst Yâ Hüseyin (Gazel) Mersiye Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

Şem'-i nûr-ı sırr-ı vahdetdir Hüseyin-i Kerbelâ
Ya'nî sıbt-ı Fahr-ı ümmet'dir Hüseyin-i Kerbelâ

Vâlidî Şîr-i Hudâ ya'nî cenâb-ı Murtażâ
Vâriş-i nûr-ı nübüvvedir Hüseyin-i Kerbelâ

Ceddidir sultân-ı cümle evliyâ vü enbiyâ
Hâşimî'dir nesl-i hâzret[dir] Hüseyin-i Kerbelâ

Nûr-ı çeşm-i Fâtıma maḥbûb-ı 'âlemdir o şâh
Menba'-ı esrâr-ı rahmetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Bî-hayâ Süfyânîlerden zerre râhat görmedi
Ehl-i beyt'e dâğ-ı ḥasretdir Hüseyin-i Kerbelâ

Mâh-ı mâtem şâd olan 'uşşâka la'net eyledim
'Âşıkâna tâc-ı devletdir Hüseyin-i Kerbelâ

Ol şehiñ derdiyle yanmazsa gönül bî-hüdedir
Çün çerâğ-ı nûr-ı himmetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Ey gönül bîdâr olup gel kokuyla büy-ı Haydar'ı
Büy-ı 'aşk gül-zâr-ı hikmetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Koymuşam cân u seri 'Aşkî Dede cânân için
Nûr-ı 'âlem mihr-i tal'atdır Hüseyin-i Kerbelâ

Temmet

Hâzret-i İmâm Hüseyin şâh-ı şehîd-i mazlûm [u]
ğarîb-i deşt-i Kerbelâ efendimiz hâzretleriniñ vaḳ'a-i
dil-süz-ı mâtem-fezâları ḥaḳkında nice erbâb-ı dîniñ
merşiyeleri intişâr olunmuş ise de 'âcizâne şu ḥâtî-
ra-i Kerbelâ-yı naḳîrânem şâh-ı şehîd-i mazlûmdan
mağfîret ümîdiyle rûhâniyyet-i 'âlîlerine tevessülen
tab' u neşr olunmuşdur. Bi-'inâyet-i seyidi'l-mür-
selîn.

KAYNAKÇA

Aksu, Ali. "Kerbela Literatürü". *Çeşitli Yönleriyle Kerbela [Tarih Bilimleri]*. 1: 341-376. Sivas: Asitan Yayıncılık, 2010.

Alp, Gökhan. "Türk Edebiyatı'nda Kerbelâ Hadisesi: Konuyu Kendi Realitesine Uygun Konumlandırma Çabası -Eksiklikler, Tespitler, Literatür-". *International Journal of Filologia* 3/4 (Kış 2020): 56-89.

Arslan, Mehmet - Erdoğan, Mehtap. *Kerbela Mersiyeleri*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2009.

Seyyid Süleyman Aşkî el-Alevî el-Hüseyinî. *Hülâsa-i Vâveyla Seyyidü'ş-Şühedâ-i Kerbelâ*. İstanbul: Vezirhanı Metin Matbaası, 1327.

Türkoğlu, Serkan. *Bekâî, Kitâb-ı Kerbelâ [İnceleme-Tenkitledir]*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2012.

Uzun, Mustafa İsmet. "Türk Edebiyatında Kerbelâ". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25:274-75. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Yekbaş, Hakan. "Aşkî-Seyyid Süleyman" Erişim Tarihi: 10.01.2021. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/aski-seyyid-suleyman>.

Yılmaz, Müslüm. *Klasik Türk Edebiyatında Kerbelâ Hadisesi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2016.

EXTENDED ABSTRACT

First of all, the incident of Karbala, which is a historical case, has taken place in the cultures of Muslim societies with different reflections in their literature. In this event, together with some views that led to incarnations and esoteric interpretations that there were some secrets and wisdoms, the event has been discussed in different geographies on the basis of religion, language and cultural transfer. In an environment around which the literary tradition is formed, the Karbala incident, which is also mentioned in Arabic and Persian literature, as well as in Turkish literature, has gained a legendary, mythical and identity from place to place. This event, which has been committed for centuries around the concept of art, is perhaps most shaped in the field of literature with its cultural and literary flows.

In addition to its political, religious, and social influences Karbala, which has been processed for centuries around the concept of art, has probably been shaped mostly in the field of literature with its cultural and literary influences. This event, which is handled separately with “Maktal” and “Maktal-i Hussains” in the common ground of thematic and subject elements in literary works, is rather concentrated around the elegies. In this regard, magazines other than Karbala elegies included in divans, anthology-type works that bring together poems of more than one poet, and treatises written separately on this event came to the forefront among the literary activities. One of the treatises written together in poetry, prose, or poetry-prose was written by Sayyid Sulaiman Ashki al-Hussaini al-Alawi. In this treatise called *Hulâsa-i Vâwaylâ Sayyidu'sh-Shuhadâ*, which was written as poetry, the elegies that were said as a sign of the love for the Ahl al-Bayt, and the sections describing the Karbala event were included. In this article, in which the treatise written by Sayyid Sulaiman Ashki al-Hussaini al-Alawi is introduced, first, the literary reflections of Hussain's martyrdom in Turkish literature were expressed, and then it focused on the treatise named *Hulâsa-i Vâwaylâ Sayyidu'sh-Shuhadâ*. The work was evaluated in terms of form and content, and then a transcribed text was provided.

This work, written by Sayyid Sulaiman Ashki al-Hussaini al-Alawi, which was printed in Istanbul in 1327 H/1909 G. In the introduction of the work, the author who explains the treatise did not include any information about himself in this section. Immediately after this section, which will be considered as the introductory part of the work, elegies related to the Karbala incident were included. Poems written in different forms of verse have shown the characteristics of elegy and sacredness in their content. Reflecting the general nature of the genre with its utterance and stylistic features, this work found reflection in the Alawi-Bektashi line. According to which reason he copyrighted the work under the record of completed, the author wrote many elegies about Imam Hussain, the strangeness of the Karbala desert, the shah of the oppressed martyrs, many elegies have been written about Imam Hussain, knowing this, but by making his supreme spirits the reason, he stated that he wrote the work in the hope of forgiveness from Hussain.

In this treatise, which is a kind of summary of the Karbala event, the effort to explain what happened in the Karbala and to present an emotional text to the reader was clearly felt. In this sense, the work has been moved to an emotional level with the associations created in reproach and mourning, and respect and affection have been shown to the Ahl al-Bayt with the feelings coming from the agitation of the soul.

Of the poet, who clearly shows his membership of the Alawi-Bektashi group with his name, the attitude reflecting this issue with his poems that constitute the subject of the article, the presentation of the facts in this attitude, and the interpretation of the events have been the expression of his affiliation. At the end of the work, the statements that a large number of elegies were written about Imam Hussain and that the work was written with the hope of forgiveness from Hussain by making their lofty spirits a reason, documented the reason for writing the treatise and the point of view in its interpretation.

The emphasis of the month of Muharram in the first verse of the work on the occasion that the month of Muharram is the month when Hz. Hussain was martyred, the idea of mourning and writing works on this subject to gain intercession and reward due to Hussain's martyrdom, the attitude of cursing, which is not preferred in the Sunni community, has found a flow in the line of group literature. In this line,

Hulâsa-i Vâwaylâ Sayyidu'sh-Shuhedâ, with its presentation of the fact, its interpretation of events, expressions of praise and satire, its utterance and stylistic features that show great similarities with other elegies, took place as a work reflecting the general characteristics of the genre, reflecting the Alawi-Bektashi line.